

Outi Alanko-Kahiluoto vihr

Toimenpidealoite toisen asteen opintojen maksuttomuuden edistämistä

Eduskunnalle

Koulutusmahdollisuuksien tasa-arvon perusta on Suomessa luotu ajatukselle siitä, että riippumatta perheen varallisuudesta koulutuksella tarjotaan jokaiselle lapselle ja nuorelle yhtäläiset mahdollisuudet omien vahvuuksien löytämiseen ja päämäärien tavoitteluun. Sosioekonomiset ongelmat ja kouluttamattomuus ovat kuitenkin alkaneet Suomessa uudelleen periytyä. Käytännössä vanhempien koulutustausta ja varallisuus vaikuttavat merkittävästi nuoren koulutusvalintoihin. Pelastakaa Lapset ry:n kyselyn mukaan lähes 60 prosentille oppilaista toisen asteen opintojen kustannukset ovat aiheuttaneet taloudellisia ongelmia. Joka neljäs toisen asteen keskeyttänyt kertoo, että opintojen keskeyttämiseen on vaikuttanut perheen heikko rahatilanne.

Lähtökohtaisesti sekä lukiokoulutus että ammatillinen koulutus ovat opiskelijoille maksuttomia (Lukiolaki 629/1998, Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017). Lukiokoulutuksessa opiskelijalle jää itse kustannettaviksi oppimateriaaleista ja välineistä aiheutuvat kustannukset sekä ylioppilastutkinnon suorittamisesta aiheutuvat kustannukset. Ammatillisessa koulutuksessa maksu voidaan periä niistä oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle.

Kustannukset asettavat opiskelijat eriarvoiseen asemaan ja lisäävät koulupudokkuutta. Vaikka opetus on maksutonta, oppivälineet, kuten kirjat sekä tutkintomaksut, nostavat Opetushallituksen 15.1.2018 julkistaman selvityksen mukaan lukion suorittamisen kokonaiskustannukset jopa 2 500 euroon. Kouluterveyskyselyn mukaan 35 % lukiolaisista arvioi perheen taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai huonommaksi. Ammatillisessa koulutuksessa kustannukset vaihtelevat riippuen siitä, mitä alaa tai tutkintoa nuori opiskelee. Kaksoistutkintoa opiskeleva nuori maksaa yhtäaikaa molemmista tutkinnoista. Joillekin perheille kustannukset ovat ylitsepääsemätön este, mikä asettaa nuoret keskenään eriarvoiseen asemaan.

Ajatus siitä, että nuori kattaisi opintonsa toimeentulotuella, on ongelmallinen, eikä se ole käytännössä edes mahdollista. Ensinnäkään etuusjärjestelmä ei kata riittävästi kaikkia toisen asteen opintojen kustannuksia. Toiseksi kunnat ja Kela vaativat käytännössä nuorilta opintolainan nostamista ehtona toimeentulotuen myöntämiselle. Tämä on ollut Sipilän hallituskaudella myös ministeriöiden tulkinta siitä, miten toimeentulotukilakia tulee Kelassa tulkita. Velvollisuus nostaa opintolainaa toiselle asteelle on räikeästi nuoria eriarvoistava. Varattoman perheen nuorelle on korkea kynnys velkaantua jo toisen asteen opintoja varten, sillä silloin korkea-asteen opinnot pitäisi aloittaa valmiiksi opintovelkaisena, eikä toisen asteen koulutus välttämättä vielä takaa työ-

Toimenpidealoite TPA 11/2018 vp

paikkaa. Miten kouluttamattomien ja työttömien vanhempien lapsi uskaltaisi ottaa lainaa peruskoulun jälkeisiä opintoja varten?

Pelkän peruskoulutuksen varassa olevat nuoret ovat työmarkkinoilla erittäin heikossa asemassa. Tulevaisuuden työpaikoista vain pari prosenttia on sellaisia, joissa pärjää vailla mitään ammatillista koulutusta. Varattomuus ei saisi muodostua esteeksi toisen asteen opinnoille, mutta nyt niin käytännössä tapahtuu.

Koko toisen asteen maksuttomuus maksaisi eduskunnan tietopalvelun laskelman mukaan 80—95 miljoonaa euroa. Kustannuksia voidaan laskea parantamalla koulukirjojen kierrätystä, hyödyntämällä sähköisiä palveluja ja lisäämällä kirjastopalvelujen käyttöä.

Maan hallitus on linjannut: "Korkea sivistystaso, toimivat varhaiskasvatuspalvelut sekä laadukas ja maksuton koulutus ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusta. Tasapuoliset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on turvattava koko maassa." Tämä on periaate, johon on helppo yhtyä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin toisen asteen opintojen maksuttomuuden edistämiseksi kaikille opiskelijoille iästä riippumatta.

Helsingissä 28.2.2018

Outi Alanko-Kahiluoto vihr